

Хуторяни

Василь Биков

Під лісом жила родина. Не багата й не бідна, день і ніч працювала, тож без хліба не сиділа. Землі мали небагато, але клопотів родині вистачало. Спершу поле обробляли батьки з дідом, як помер дід — батько з матір'ю. Потрохи підросли сини — Янка і Василь, управлятися з усім стало легше, і хуторяни були задоволені.

Якось на початку осені, коли, повечерявши, родина зібралася вже лягати спати, у двері постукали. Гостей у хаті не чекали, але батько мусив відчинити двері — чи мало кому сталося заблукати вночі. Увійшов худорлявий, хоча й пристойно вбраний чоловік, сів на лавці, задимів дорогою цигаркою і почав гомоніти. Виявився на диво балакучим, досі в тутешніх місцях таких не траплялося. Весь сенс його мови полягав у тому, що хуторяни живуть неможливо, навіть кепсько, відстало, і треба інтегруватися. Це значить долучитися, приєднатись до села, яке стоїть неподалік.

Господарі з нерозумінням вступилися в чоловіка: вже хто-хто, а вони добре знали, як живуть у сусідньому селі. Кожної весни звідти прибігали на хутір то по кошик бульби, міру збіжжя, а то й позичити копійчину чи взяти коня привезти дрова. Вони так і сказали прибулому. А той — своє. Треба інтегруватися, бо інакше не вийде, увесь світ інтегрується, тож потрібна сила, щоб протистояти тому світові. Хуторяни мовчали, вони не розуміли, навіщо потрібно протистояти світові? Коли ця безглузда розмова почала вже набридати, господар сказав, що родині треба лягати спати, завтра буде багато праці у полі, тож нехай би чоловік ішов, звідки прийшов. Чоловік підвівся з лави, але ще довго белькотав щось на порозі, ледве-ледве його вдалось позбутися. Коли він пішов, мати перехрестилася й каже: "Це ж диявол! їй-богу! У нього ж хвостик ззаду..." Господар і хлопці подивувалися з материних слів — вони не примітили ніякого хвостика. Та все могло бути...

Наступного вечора у той самий час у двері знову постукали — та вже сильніше, трохи навіть ніби обурено. Батько не хотів відчиняти, але хлопці сказали: нехай. Знов увійшов той самий учорашній приходень і знову почав те ж саме. Треба інтегруватися, бо буде погано, а об'єднавшись, будемо жити краще. Вони всі крадькома позирали на його одяг ззаду — чи не вистромиться де хвостик? Але ні, ніде нічого не вистромилося. Десь близько півночі ледве позбулися його, і мати заплакала — вона знов зауважила хвостика. Чоловіки вже не знали, що й думати.

Дочекавшись ранку, господар узав у повітці чорної фарби й на всіх дверях понамальовував невеликі хрестики. Мати заспокоїлась: якщо то диявол, то під хрестики він не ввійде. Зі страхом і надією почали чекати наступної ночі.

Вечір минув спокійно, ніхто не стукав. Трохи ще почекавши, родина поклалася спати. Та ще не всі позасинали, як об підвіконня щось грюкнуло. Батько, злізши з печі, запалив лампу. На покуті вже сидів той самий чоловік. Вікно за ним було виставлене надвір, і в хату віяв вітер.

— Я стосовно інтеграції, — спокійно завів знайому пісню чоловік.

— Геть! — крикнув батько.

Схопилися сини, стали пліч-о-пліч з батьком. Мати віддалеки заплакала. Приходень знизав плечима й нібито з зачаєною образою виліз через вікно назад.

Решту тієї ночі хуторяни не спали, а як настав ранок, почали кріпити засуви на двері та міцніше прибивати вікна. Батько сказав, що треба буде у місті замовити віконниці. Воно, звісно, дорого, але без віконниць не обійтися.

Наступна ніч проминула спокійно. Ніхто не стукав, не ліз до хати, і родина потрохи заспокоїлася. По віконниці до міста господар вирішив з'їздити трохи пізніше, коли вже позвонить із поля снопи.

Та ще за кілька днів уночі раптом злякано скрикнула мати — обоє синів одразу схопилися, Василь увімкнув електричного ліхтарика, якого недавно купив у сільмазі. Мати плачучи показувала на піч. І справді, там щось відбувалося, вчувався невиразний шурхіт. У печі на ту пору не палили, їжу готували у дворі, під повіткою. Та все ж якийсь дивний шум-шурхіт долинав начебто з-під припічка, і хуторяни налякано чекали. Невдовзі брязнула заслінка, з гуркотом упала на підлогу, і з печі вибрався все той самий, перемазаний сажею чоловічок. Вилізши, міцно чхнув два рази, протер очі.

— Я стосовно інтеграції...

— Уб'ю! — з люттю вимовив господар і схопив з-під лавки сокиру.

Але за його сорочку вчепилася мати, сини схопили у сінях вила. Незнайомець пригладив вуса й тихенько засміявся:

— Нікуди вам не подітися, це історичний процес...

Батько вирвався з материних рук, замахнувся сокирою. Та тієї ж миті чоловікова постать щезла, неначе шаснула під піч, де взимку сиділи кури. Коли Василь посвітив туди ліхтариком, то не побачив нікого. Чоловік зник. Тоді всі повірили матері, що насправді це не чоловік. Мабуть, і справді диявол. А всі вони знали, що диявола ні впрохати, ані налякати неможливо.

Решту тієї ночі родина не лягала спати, чекала й не знала, що робити. Було зрозуміло, що хрестик на дверях їх не порятує.

Аж на світанку старший із синів, Янка, сказав, що він знає антидиявольський засіб. Удягнув шапку й пішов до міста.

Опівдні він повернувся з аршином кольорової тканини. На дровітні швидко змайстрував зграбного держака. Вийшов гарний прапор, якого трое чоловіків прибили на розі будинку. Вітер одразу ж підхопив його й розгорнув на всю довжину — прапор радісно затріпотів.

— Тепер нехай-но прийде! — сказав Янка.

І правда, з того часу нав'язливий незнайомець жодного разу не завітав на хутір, прикрашений стародавнім рідним прапором.

Переклад Олександра Ірванця